

RYTÍŘI KŘÍŽE

✠ Monumentální příběh intrik a zrady za křížové výpravy ✠

TOM HARPER

RYTÍŘI
KRÍŽE

RYTÍŘI KŘÍŽE

TOM HARPER

Přeložil Pavel Vereš

Vydal nakladatelství BB/ats, s.r.o. v roce 2014

Bořivojova 75, Praha 3

Copyright © 2005 Tom Harper

All rights reserved.

Z anglického originálu *Knights of The Cross*
(Published by Arrow Books, London, 2006)

přeložil © 2012 Pavel Vereš

Redakce textu: Jiří Pacek

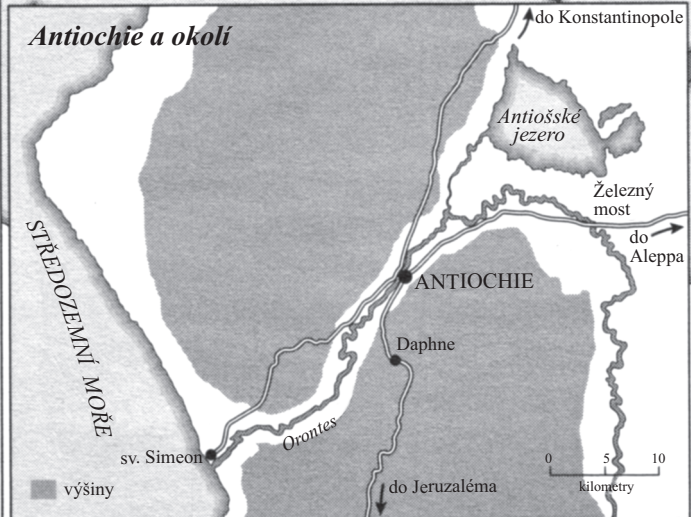
Jazyková korektura: Ludmila Böhmová

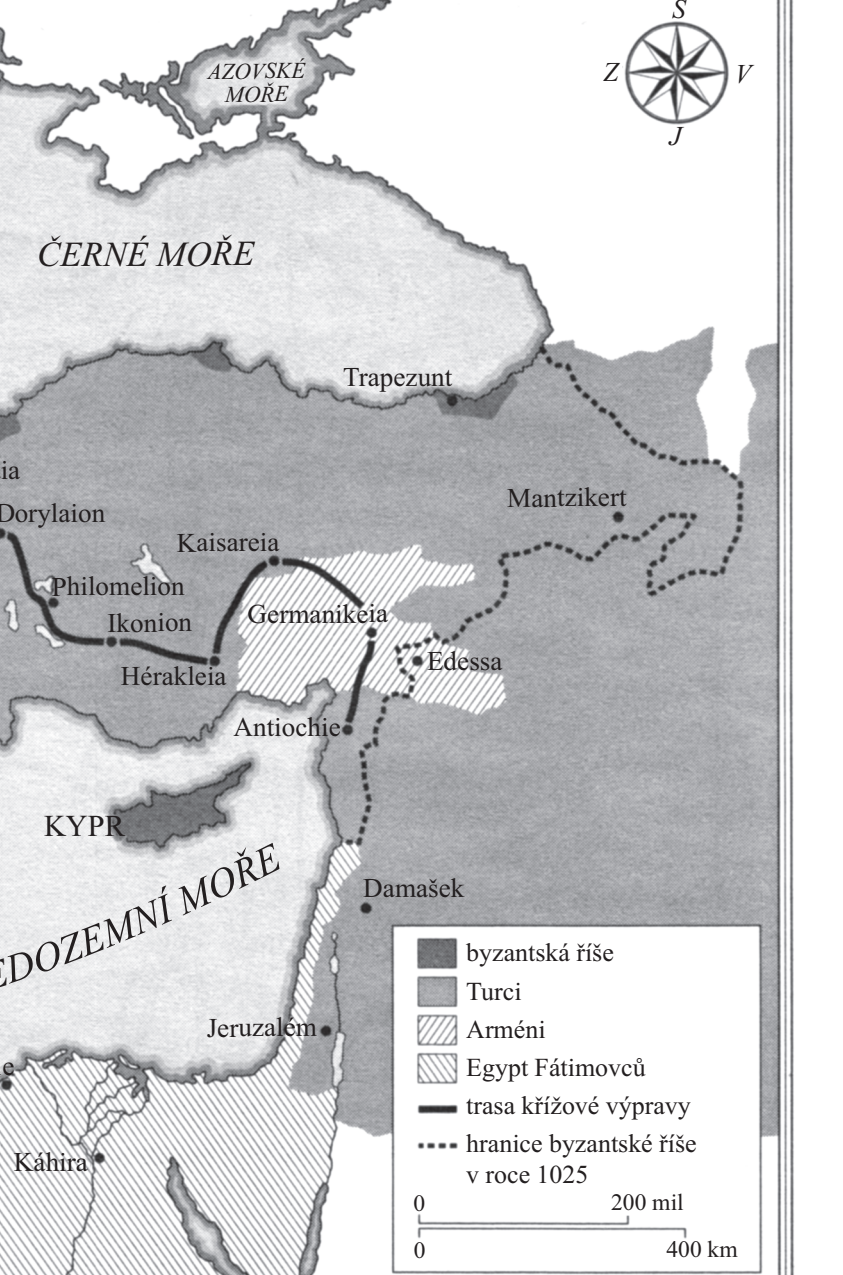
Grafická úprava obálky © 2012 Jan Matoška

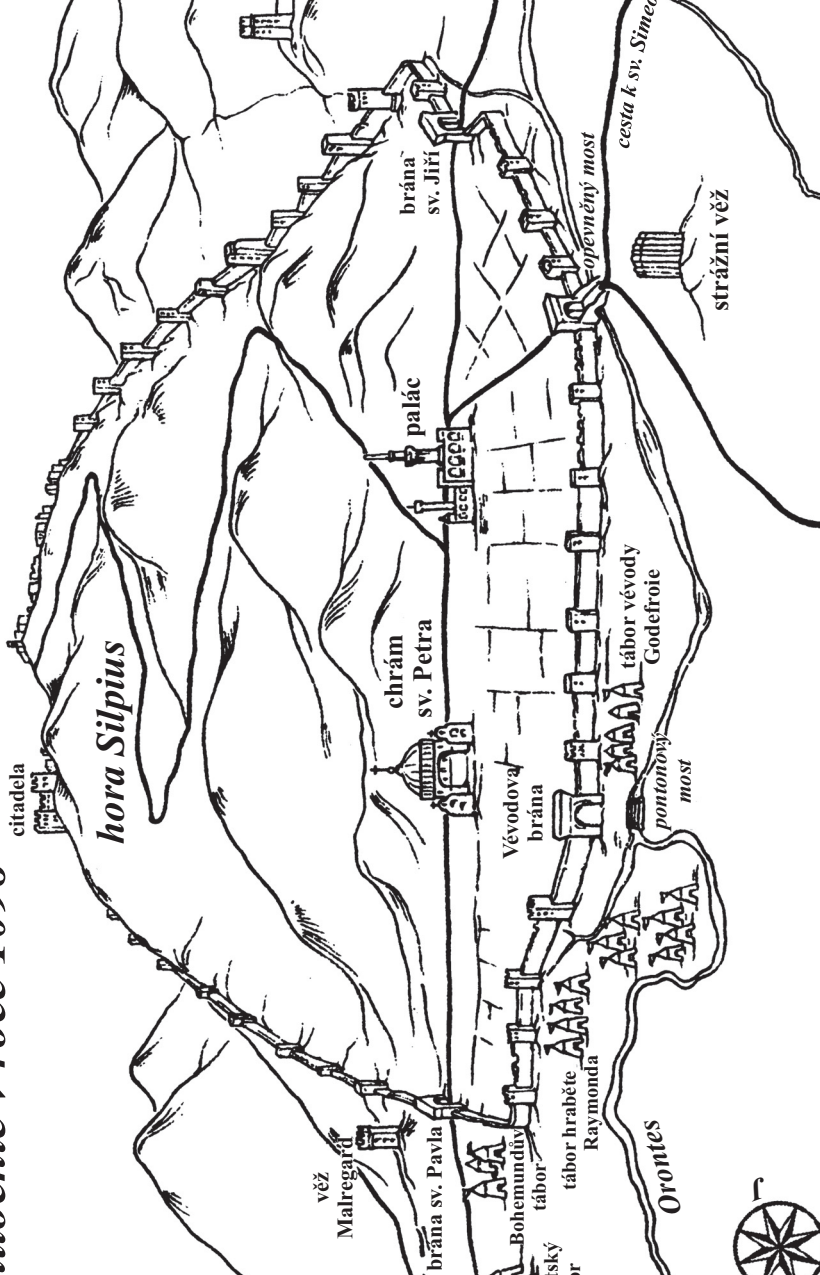
První elektronické vydání v českém jazyce

ISBN 978807617669

Rodičům, kteří mi pak věnovali každý den

Já totiž povolám pronárod krutý a prchlivý,
jenž projde široširou zemí,
aby se zmocnil příbytků, které mu nepatří.
Je příšerný a hrozný,
vyhlašuje vlastní svrchované právo.
Jeho koně jsou hbitější než levharti,
dravější než vlci za večera.
Jeho jezdci uhánějí tryskem,
jeho jízda se zdaleka žene,
letí jako orlice, jež spěchá za kořistí.
Každý z nich se žene za násilím,
dychtivě míří vpřed.
Sebral zajatců jak písku.

Abakuk, upraveno

Jakmile vojska první křížové výpravy složila přísahu Byzanci, v květnu 1097 přešla do Malé Asie. U Nikaie a Dorylaia dosáhla dvou skvělých vítězství nad Turky, dobyla jejich hlavní město a otevřela si cestu na jih k Jeruzalému. Křížáky nemilosrdně trýznila vedra a hlad, ale přesto během července a srpna smetli veškerý odpor, když táhli bezmála tisíc mil stepmi Anatolie. Avšak před starobylym městem Antiochií se jejich postup zastavil: turecká pevnost byla téměř nedobytná, a jak mýjela zima, armádu sužovaly lijáky, nakažlivé choroby a hladovění a oslabovaly ji boje. V únoru 1098 měla za sebou pět únavných měsíců bez patrného zisku. Vzťahy mezi různými národy křížové výpravy – Provensálci z jižní Francie, Němci z Lotrinska, Normany ze Sicílie a Normandie a byzantskými Řeky – byly zatíženy revnivostí. Svárlivá knížata nedopřála jedno druhému nic dobrého, zatímco v masách obyčejných pěšáků a všelijakých dalších účastníků výpravy to vřelo nespokojeností kvůli neschopnosti jejich předáků dosáhnout vítězství. Navíc na východě začali Turci shromažďovat vojsko, které mělo před hradbami Antiochie křížovou výpravu nadobro rozdrtit.

I

Obléhateľé

7. března až 3. června 1098

Mrtvé ten den nenechali na pokoji. Stál jsem v hrobě před Antiochií a přihlížel, jak vojáci Boží armády vykopávají mrtvolky nepřátel z čerstvé země, kam byli pochováni. Polonazí chlapi, ušpinění od hlavy až k patě, vyvíjeli mimořádné úsilí, aby obrali mrtvé o veškerý majetek. Okrádali je o všechno, co si s sebou vzali na onen svět: o luky bez tětiny stočené jako šneci, krátké nože i kulaté štíty olepené hlínou. To vše vyhrabávali a házeli na hromadu s kořistí. Rota Normanů opodál počítala a třídila příšernější trofeje – uťaté hlavy mrtvol, jež jako bychom vyrvali smrti. Předchozího dne jeden oddíl Turků vyrazil z města a nachystal léčku na naši zásobovací výpravu. Sice jsme je zahnali nazpět, ale za cenu velkých ztrát, které jsme si sotva mohli dovolit. Nyní jsme otevírali hroby Turků, ovšem nevedla nás k tomu jenom bezmezná chamtivost či krutost – i když i ty jistě působily –, ale také potřeba postavit věž, hlídat bránu a nedovolit jim znovu se vyřítit zpoza jejich hradeb. Z jejich hřbitova jsme vlastně učinili jakýsi lom a z tamějších hrobů základy své pevnosti.

Obrovitý chlap stojící v hrobě vedle mě zavrtěl hlavou. „Takhle se teda válka vést nemá.“

Vzhlédl jsem od náhrobku, který jsem se snažil vyviklat, a upřel zraky na svého společníka. Toto roční období, přinášející zimu a déšť, vrátilo jeho ostrým rysům sinalou barvu jeho předků, zatímco nečesané vlasy a neupravený vous nabyly téměř barvy rezavějících článků jeho pancíře. Tak jako všem, kdo přežili zimní strasti, i jemu visela kůže z kostí, ramena vypadala, že jsou na kroužkovou košili příliš úzká, a konec opasku mu plandal, neboť si ho musel pevně utáhnout. Přesto zůstávala nemalá síla v rukou, jež kdysi připomínaly kostelní sloupy, a v blyštivém ostří sekery, kterou opřel o stěnu jámy.

„V císařově vojsku jsi sloužil dvacet let, Sigurde,“ připomněl jsem mu. „Snad nechceš, abych uvěřil, že jsi jakživ neokrádal své nepřátele, žeš nikdy nevzal z bojiště kořist?“

„Tohle je něco jiného. Horšího.“ Zaryl prsty do půdy a začal vytažovat kámen – viklal jím dopředu a dozadu, aby ho vyprostil z bahna, v němž vězel. „Okrádat padlé je právem válečníka. Okrádat pohřbené...“

Ruka se mu napjala a plochý kámen odskočil. Dopadl do kaluží na dně jámy. Sehnuli jsme se a zvedli ho mezi sebe jako máry.

„Své mrtvé měli Turci pochovat uvnitř svých hradeb,“ prohlásil jsem, jako kdyby to mohlo takové barbarství omluvit. Nechápal jsem, proč své padlé z bojů předchozího dne pohřbili tady, za městem poblíž našeho tábora. Snad si i po pětiměsíčním obléhání mysleli, že určitá zvěrstva nám jsou přece jen cizí.

Kámen jsme vytáhli přes okraj jámy a sami jsme se vyškřábali nahoru. Na vlhkém a lepkavém jílu to šlo ztuha. Když jsem se pak postavil, pokusil jsem se setřít si bláto z tuniky – na rozdíl od Sigurda jsem při takové dřině nebyl schopen mít na sobě pancíř – a potom jsem se rozhlédl po pracovním úsilí kolem nás.

Ti lidé si sami říkali vojáci Boží armády, ale ani Hospodin ve své vševědoucnosti by je asi nepoznal. Rozhodně nepředstavovali zhmotněné vidění, jaké měl božský svatý Jan o svatém Michaelovi a všech andělich, oblečených do bílého roucha a s očima jako planoucí oheň. Byla to pouhá chátra, ubožáci, kteří přestáli nevýslovné strážně a oči jim naplňovalo leda utrpení. Kůži měli stejně zašpiněnou a potrhanou jako šaty, spíš se potáceli, než kráčeli, ale přesto jim jakýsi posvátný účel dodával elán, když vykopávali a vytažovali kosti, kameny a lup ze hřbitova Ismaelitů. O jejich svatých úmyslech svědčily jenom kříže: na krku jim visely dřevěné i železné, haleny měli pošíité kříži z vlny a pytloviny a dále měli přímo na těle krvavé kříže. I ramena měli pomalovaná kříži. Ty ale byly také vypáleny nebo vyřezány. Nepřipomínali armádu Boha, ale mnohem spíš jeho ovečky, jimž byl vypálen Boží cejch a které byly vypuštěny, aby se toulaly zemí.

Když jsem se Sigurdem přecházel hřbitov s kamenem mezi námi, snažil jsem se nevnímat bezbožné počínání všude kolem. V maličkém,

osamoceném koutku svých myšlenek jsem se podívoval, že po těch nesčetných hrůzách, jichž jsem byl svědkem během měsíců po našem příchodu k Antiochii, jsem nadále schopen zastydět se při pohledu na ně. Teď jsem však odvrátil pohled k nedobytnému městu nedaleko a k široké zelené řece, která před ním tekla. Řeka se na tomto konci města téměř přimykala k úpatí hradeb, ale dál na sever se v ohybech vzdalovala, takže mezi hradbami a vodou zanechávala klín otevřeného prostoru. Právě tady, na bažinaté půdě, téměř na dostřel luků našich nepřátel, se utábořilo naše vojsko. Z kopečku jsem viděl změť bezpočtu stanů, roztažených jako prádlo na šňůře. Na druhé straně stály zježené hradby Antiochie stejně povzneseně a nedotčeně jako už dlouhá staletí, zatímco za nimi se nad městem tyčily tři vrcholky hory Silpius jako kotníky na prstech jakési obrovité pěsti. Už pět měsíců jsme zírali na tyto hradby a čekali jsme, až padnou – ať již tím, že obránce vyhladovíme nebo doženeme k zoufalství –, a přitom jsme hladověli jenom my sami.

Přešli jsme příkop a vyšplhali po nízkém vrcholku valu, který Frankové navršili po způsobu svých primitivně postavených hradů. Jakýsi normanský poddůstojník v zašlém plášti přehozeném přes pancíř nám ukázal, kam bychom měli položit svůj náklad, zatímco kolem nás námořníci z přístavu svatého Simeona vykládali dřevěná prkna. U úpatí svahu směrem k řece seděl na koních předsunutý oddíl provensálských jezdců, kteří sledovali, zda Turci nepodniknou výpad.

„Utrpěl jsem zranění za císaře v tuctu bitev.“ Sigurdův hlas zněl řezavě. „Skolil jsem chlapy, kteří ho málem sprovodili ze světa. Ale kdybych býval věděl, že po mně bude chtít, abych vykrádal hroby, jen abych se zalíbil nějakému normanskému zloději, zahodil bych štít a už dávno bych překoval meč na pluh.“

Opřel se o dlouhé topůrko sekery jako stařec o hůl a hněvivě se rozhlížel po krajině před námi. „To město je proklaté. Je to město proklatců a obléhá ho armáda zatracenců. Kriste, pomoz nám.“

Něco jsem na souhlas zamumlal. Ale teprve když se můj pohled vrátil k řece, uvědomil jsem si, co vlastně jeho slova znamenala, co uviděl.

„Kriste, ochraňuj nás.“ Tam, kde řeka obtékala hradby, ji překlenoval kamenný most – výpadová brána, proti níž nás měla chránit naše věž.

Ale nyní jsem spatřil, jak se brána otevřela. Zpod oblouků se rozburácel dusot kopyt. Ještě než se naše hlídky stačily pohnout, vynořila se úzká kolona tureckých jezdců, kteří vyklusali vpřed. Luky sice měli zavěšené na ramenou, ale neváhali vyrazit do útoku přímo vzhůru do svahu k nám.

„Lučištníci!“ zařval normanský poddůstojník. „Lučištníci! Zlaták za každého jezdce, kterého vyhodíte ze sedla.“

Z toho, co jsme nesli a co jsme vykopali, bylo mezi námi zbraní dost a dost, ale stačilo, aby se Turci objevili, a v našich řadách vypukla panika. Někteří z nás se vrhali do vykopaných hrobů nebo na kameny v mělkém základním zákopu, jiní hodili za hlavu snahu vůbec se bránit a vzali do zaječích vzhůru po vršku za námi. Viděl jsem Sigurda, jak z hromady kořisti popadl jeden z kulatých štítů a jak běží vpřed a ohání se sekerou. Nechal stud studem a z hrdla se mu vydral bojový pokřik.

Ale v tomhle boji by byl sotva co platný. Provensálští jezdci prudce pobídli koně vstříc Turkům, aby se k nim dostali co nejbližší, až na délku kopí. Jenže místo aby je Ismaelité napadli, vypustili mračno šípů a uháněli nazpět ke svým hradbám. Uviděl jsem jednoho z Franků, jak se popadl za břicho, do něhož se mu zaryl šíp, ale jinak to vypadalo, že Turci natropili jen malou škodu. Bylo to jenom poštuchování, komáří bodnutí, které jsme ovšem museli snášet téměř denně od chvíle, kdy jsme město oblehli. Anebo aspoň mělo být.

Avšak kvapný ústup Turků vlil čerstvou odvalu do žil našich jezdců, kteří se vrhli k řece, aby pronásledovali svou prchající kořist. Všiml jsem si, jak Sigurd za nimi svěřil sekeru, zpomalil a nakonec se zastavil. Potom začal křičet varování, jemuž ale nikdo nevěnoval pozornost.

Provensálci by se přece neřídili radami nějakého anglického žoldnéře s řeckými chlebedárci, a už vůbec ne, když se jim naskytl pohled na porušenou linii nepřítele, kterou by mohli projet. Jak Sigurd, tak já či vlastně kdokoli jiný v dané chvíli nemohl nic dělat – leda to sledovat. Když turečtí jezdci dorazili k vyústění mostu, provedli obrat, jímž si vysloužili v celé Asii slávu i strach: v plném cvalu pustili otěže, obrátili se v sedlech, nasadili do třetiv šípy a vystřelili je na své pronásledovatele. Při celém tomto úkonu se ani neodchýlili ze směru, ani nezpomalili cval. Za chvíličku je koně odvezli do bezpečí města.

Úžasem i vzteky jsem kroutil hlavou. Muži ze všech národů se po celou zimu snažili tento kousek napodobit – cválali horem dolem po lukách za Antiochií, až jim ruce zhrubly a koně málem zchromli. Nikdo se ho nenaučil. A navíc to nebyla zbytečná paráda, protože teď jsem viděl, že několik jejich šípů skutečně trefilo cíl, zatímco zbytek naší jízdy byl tímto útokem zastaven.

Až příliš pozdě naši jízdní bojovníci zpozorovali, jak blízko se dostali k městu. Stovka tureckých lučištníků vstala na hradbách a vmžiku se vzduch zahustil šípy. Koně ržáli a stavěli se na zadní, zatímco jezdci se zoufale snažili obracet jim hlavy do bezpečí. Uviděl jsem dva koně, jak se svalili: krev jim crčela z boků. Jezdci jednoho z nich se podařilo vymanit se zpod něj a odpelášit, ale ten druhý byl uvězněn pod bokem svého oře a nemohl se hnout. Za pár vteřin se mu do těla zaryla sprška šípů. Jeho opěšalý spolubojovník měl větší štěstí: jeden šíp sklouzl po kuželovité přilbě, další mu zasáhl lýtko, ale neprojel jím, kdežto třetí mu sice zůstal vězet v rameni, ale nesrazil ho k zemi.

Když se vzdálil z dostřelu, Turci na hradbách odložili luky a dali se do halasného křiku – velebili svého boha a posmívali se naší neschopnosti. Pokud snad doufali, že nás posměšky vyprovokují k dalšímu zbytečnému výpadu, dočkali se zklamání, protože přeživší jezdci se odbelhali nazpět k našim liniím. Vypadalo to, že jízdě zbylo víc koní než jezdců, a u mostu ležel bez hnutí tucet zvířat a mužů. Z otevřené brány u mostu se vyrojila malá četa Turků, aby je obrala o kořist. Hrstka mužů kolem mne popadla luky a vypustila šípy, ale ty nedostřelily dost daleko a lupiče nijak neodradily. Smutně jsem přihlížel, jak dva ze spadlých byli odtazeni nazpět do města. S těmi tedy nebude mít nikdo slitování ani je nebude chtít vyměnit za výkupné!

„Blázni!“ běsnil normanský poddůstojník, když Provensálci dorazili na naše pozice. „Darebáci a zbabělci! Přišli jste tam o dobré koně – a kvůli čemu? Aby se Turci zaradovali při pohledu na vaši šílenou oběť? Až o tom uslyší můj pán Bohemund, zatoužíte po tom, abyste byli sami v mučírňách nevěřících s chlapy, které jste tam nechali.“

Oči provensálského velitele zíraly dolů po obou stranách železného proužku, který mu kryl nos. Zpod přilby se mu dral rozčuchaný vous.

„Kdyby ti chlapi ze Sicílie uměli postavit tuhle podělanou věž a nemarnili čas olupováním mrtvých, pak by muži z Provence nemuseli plýtvat silami na jejich ochranu. Tohle prohlásil váš pán Bohemund.“

Odvrátil jsem pozornost od jejich hádky, protože se vrátil Sigurd. Když krácel kolem rozkohoutěných velitelů, nevšiml si jich. Hodil na zem ukořistěný štít a dupl na něj. Ale ani při jeho síle nepraskl.

„Pět měsíců,“ zavrčel. „Pět měsíců a my jsme se nenaučili nic jiného než jak se sami zabíjet.“

Břinkající krok ozbrojenců umlčel tyto výčitky. Rozblácenou cestou se blížila rota Lotrinčanů, jimž jejich dlouhá kopí chřestila nad hlavami jedno o druhé. Byl jsem rád za tuhle úlevu, protože to byl opravdu strašný den. U mých nohou začalo konečně kamení z rozlámaných náhrobků plnit základový zákop, ale potrvá ještě nejméně týden, než bude věž hotová – pokud ovšem Turci do té doby nepřijdou na to, jak ji zbourat. Ale ani její dokončení nás ani trochu nepřiblíží do nitra nepoddajných hradeb.

Když Lotrinčané rozestavili hlídky, Sigurd sešikoval svůj oddíl. Sestával z varjažských strážců: severanů z ostrova Thulé neboli Anglie v jejich vlastním jazyce. Tihle válečníci s bledou pletí patřili k nejobávanějším císařovým žoldnéřům. Ale dnes jejich bojechtivý postoj poněkud ochabl a obvyklý halasný hovor utichl. Jejich živobyčí spočívalo ve válce, jenže měsíce dřiny, kdy střídavě hlídkovali a kopalí a hrabali v zemi, z nich bojový elán vysály.

Provensálská jízda odklusala a my jsme po ní prošli po pontonovém mostě zpátky do tábora. Jídla jsme měli poskrovnu a čekaly nás leda provinilé sny, a tak jsme kráčeli v tichosti a vůbec nespěchali. Ale kolem nás to na cestě kypělo činorodostí. Rolníci a poutníci doprovázející armádu o překot nabízeli, co ten den sehnali: dříví na otop, lesní plody, zeleninu i obilí. Jakýsi šťastlivec chytil do pastí křepelku, která se mu houpala na klacku, když nás míjel s ozbrojeným šikem vítězoslavně se tvářících druhů kolem sebe. Nemenší ochrany požívali kupci, kteří provozovali výměnný obchod s našimi vojáky, jak Syřané a Arméni, tak Saracéni: své muly poháněli uprostřed ozbrojených strážců s turbany a zastavovali se, jenom aby drsně smlouvali s největšími zoufalci a hla-

dovci. Nad horou po naší pravici se začaly stahovat šedivé mraky, a tak jsem zrychlil krok, abych unikl nastávajícímu dešti.

Dorazili jsme na místo, kde se nad jednou stranou cesty tyčil strmý násep, a vtom jsem zaslechl výkřik. V těchto končinách jsem se vždycky cítil jako na trní, protože se mi tu terén zvedal nad hlavu, takže by se sem případný nepřítel připlížil od západu zcela neviděn. Při zaskučení které se teď rozlehlo nad hliněnou předprsni, jsem strnul a nadával jsem si, že jsem odložil pancíř. Blížily se klopýtající kročeje. Sigurd se přikrčil u země kus od náspu s připravenou sekerou. Podobně ve střehu byli ostatní příslušníci naší roty. Očima propátrávali konec malého útesu, aby našli zdroj nebezpečí.

Jakýsi chlapec ze sebe vydal přerývaný výkřik, doběhl ke svahu a vyřít se po něm. Rukama mával jako křídly a pak mu nohy zaškokbrtly. Měl štěstí, že jsme nebyli lučičtí, protože by vypustil duši ještě před dopadem – místo toho se svalil na cestu, kde zůstal ležet a vzlykal jako hromádka neštěstí, z masa a krve, oblečená a ušpiněná. Sigurd vymrštil vpřed topůrko, ale uprostřed máchnutí se zarazil, protože uviděl, že z nového příchozího nekouká žádná hrozba. Chlapcovy šaty byly potrhane a ruce a nohy zamazané blátem. Bezvousou tvář měl bledou, i když jsme z ní zpoza rukou, jimiž si ji zakrýval, viděli jen trochu.

Vzepřel se na rukou a poklekl. Při pohledu na okolní Varjagy, kteří naháněli strach, pošukobával hlavou.

„Mého pána,“ zalupal po dechu a z obličeje si odhrnul tenký pramínek vlasů. Snad proto, že si všiml, že já jako jediný netřímám mohutnou válečnou sekeru, upřel zraky do mých očí. „Mého pána zabili!“

Chlapce jsem za límec haleny zvedl na nohy, ale i tak musel zaklonit hlavu, aby mi viděl do očí. „Kde? Zabili ho Turci? Kdo je tvůj pán?“

Přešel si rukávem celý obličej, takže rozmazal ještě víc špíny, než jí utřel. Pořád jsem ho držel za rameno, protože neměl v roztřesených nohou vůbec sílu. „Drogo z Melfi,“ vykoktal ze sebe. „Ve vojsku pana Bohemunda. Našel jsem ho –“ Víc slov už ze sebe nevymáčkł, ale vymanil se z mého sevření a klesl na kolena. „Tamhle jsem ho našel.“ Ukázal dozadu na vrchol náspu, odkud přišel. „Mrtvého.“

Vrhl jsem pronikavý pohled na Sigurda a potom na potemnělou oblohu. Z hloubi duše se mi vynořila výčitka, že ten den již umřela spousta lidí, aniž to vůbec zatížilo mé svědomí, že vzlykající sluha a mrtvý normanský rytíř mě zanechali zcela lhostejným, a hlavní pozornost jsem upíral na to, že se snad mohou po kraji potulovat turecké hlídky. Ale možná právě proto, že se nahromadilo tolik mrtvých, na mne dolehla celá ta tíha: když jsem stanul před brečícím chlapcem truchlícím nad svým pánem, nemohl jsem se přece jen ubránit dojetí.

„Bude lepší, když nás doprovodí tví muži,“ řekl jsem Sigurdovi.

„Pro koho lepší?“ odsekl. „Pro mé lidi bude nejlepší, když se vrátí do našeho tábora, než noc vyláká ven Turky, Tafury a vlky.“

„Všechny vlky v okolí už dávno snědli! Pokud jde o ty ostatní...“ obrátil jsem se k chlapci. „Je to daleko?“

Zavrtěl hlavou. „Moc ne, pane.“

„Tak nás tam rychle zaveď.“

Nalezli jsme nahoře cestu kolem valu a šli jsme za chlapcem po členitém terénu, který se zvedal k pahorkům na opačné straně pláně u Antiochie.

Na podrážky se mi lepila načervenalá půda a nohy drásalo trní a výhonky všelijakých křovin. Přešli jsme nízký hřeben a pohlédli dolů do dolíku na stráni. Měřil napříč asi padesát stop a na vyvýšenině utvářel přírodní amfiteátr. Snad to byl kdysi lom, protože stěny měl jasně zahloubené, ale půda pod nohama byla měkká. V jeho středu ležela mužská mrtvola, v šedivém soumraku zcela nehybná.

Rychle jsem přešel a sehnul jsem se k ní, zatímco Varjagové se rozvinuli do šiku, protože vycítili nebezpečí. Slyšel jsem, jak za mnou Sigurd cosi nevrle zasyčel.

„Tys ho našel tady?“ zeptal jsem se chlapce, který si klekl naproti mně. Slzy se mu koulely po tváři, ostře vystupující v přítmí, ale vypadalo to, že je spíš vyděšený než smutný.

„Tady,“ zamumlal. „Tady jsem ho našel.“

„Jak jsi věděl, že bude tady?“

Když teď vzhledl, na tváři se mu jasně zračila hrůza. „Byl už několik hodin pryč z tábora. Pan Vilém, bratr pana Bohemunda, mi řekl, ať ho jdu najít. Hledal jsem všude po táboře a potom tady. A našel jsem ho.“

„A proč sis myslel, že bude právě tady?“ opakoval jsem. Musel od cesty urazit nejméně půlku míle, a přitom nikdo z našeho vojska by nebyl tak hloupý, aby se tady potuloval sám.

Chlapec zavřel oči a propletl prsty. „On sem často chodil. Viděl jsem ho tady mockrát.“

„Proč? Co ho sem přivádělo?“

Mé otázky šly na tělo, což bylo přirozeným důsledkem toho, že jsem už viděl příliš mnoho lidí, kteří nezemřeli přirozenou smrtí, ale jejich strohost chlapce poplašila. Mlčky se třásl, neschopen odpovědi.

„Takhle vypadal, když jsi ho našel?“

Přikývl.

Hleděl jsem dolů na mrtvolu před sebou. Drogo, jak mu chlapec říkal, je Norman ze Sicílie, pokud sloužil panu Bohemundovi, uvažoval jsem. Ležel v trávě na bříse, nehybný a tichý jako přítmí kolem nás, a chvíli jsem si říkal, zda ho nesklátila nějaká nemoc, protože na něm nebyla patrná žádná známka násilí. Ani na sobě neměl pancíř, jenom prošívanou vestu, značně poznamenanou dlouhými týdny nošení.

Ale pronikavý zápach krve ve večerním vzduchu rozcupoval naděje, že nedošlo ke zločinu. Vzal jsem ho rukou za rameno, pozvedl a obrátil na záda. Jeho ztěžklé tělo se rozvalilo na zem a mně bezděčně přešlo přes rty zasténání. Norman Drogo neumřel přirozenou smrtí: vypustil duši, protože mu krk podřízl těžký meč, a proto krev vytekla do trávy pod ním. Musela to být pořádná rána, protože mu projela přes půlku krku takže když jsem s ním pohnul, hlava se mu volně klátila a po límci mu crčely čerstvé stružky krve. Ta zaneřádila všechno: potřísnila mu tmavé vousy, zbarvila vlnu prošíváné haleny a vyřinula se i přes lícní kosti pod vytřeštěnýma očima. Trocha jí dokonce dostříkla až na čelo.

Tohle všechno jsem sice vnímal a bezpochyby i bezpočet dalších stránek hrůzného výjevu, ale jedna myšlenka zaplašila všechny ostatní.

„Krev je ještě mokrá – pořád teče. Takže se to stalo před pouhými několika minutami.“ Zvedl jsem se na nohy. „Pokud má tohle na svědomí nějaká rota Turků, nemůžou být daleko.“

Chlapec, jenž dosud klečel, se ustrašeně rozhlížel. „Musíme je najít,“ zabreptal a zaťal zuby do prstu, až mu zbělel. „Musíme pomstít mého pána.“

„Musíme zpátky do tábora,“ odsekl jsem. Od chvíle, co jsme opustili Konstantinopol, jsem viděl spoustu mužů, kteří zemřeli podobnou smrtí, ale i horší. Na takovém osamoceném místě jsem se rozhodně nechtěl mezi ně zařadit. Od východu se blížila noc a na kamenité stěny jámy dopadl zlověstný stín.

„Ale mrtvolu vezmeme s sebou,“ dodal jsem. Zakrátko se objeví mrchožrouti, takže by mrtvola dopadla ještě mnohem hůř, kdybychom ji tady nechali.

Sigurd se mnou určitě v duchu souhlasil, protože si vůbec nepostěžoval, když Varjagové udělali ze svých topůrek jakási primitivní nosítka pod mrtvolou a pak ji nesli nazpět k městu. Než jsme dorazili do našich linií, tma už byla naprostá, a tak nás vystrašené hlídky zastavovaly na každém kroku. Náš byzantský tábor se rozkládal u severovýchodních hradeb, hned za Normany ze Sicílie, a museli jsme projít více než míli malých i velkých stanů, provizorních výběhů pro koně, kolem kovářů, podkovářů, šípařů a zbrojířů. To všechno osvětlovaly mihotavé záblesky bezpočtu táborových ohňů. Vychrtlé tváře na napuchlých tělech žebrały

o jídlo, peníze nebo soucit, nestoudné ženské pátraly po ztracených milencích nebo si vyhledávaly nové a děti se praly při nezvedených zábavách, zatímco se Boží armáda chystala na noc.

Vybral jsem si cestu vedoucí kolem okraje tábořiště Normanů, poně- vadž jsem rozhodně netoužil po tom, abych šel jejich středem s jedním z nich, ovšem mrtvým. Mezi Normany byla spousta vysloužilců z válek proti nám, proto by Řek nesoucí mrtvolu Normana působil jako očividná provokace.

Chlapec, který se loudal za námi, mě teď zatahal za ruku. „Kam mám jít?“

Podíval jsem se mu do zoufalých očí. „Do stanu tvého pána. Měl s sebou jako doprovod někoho z rodiny?“

Chlapec posmrkával, když zavrtěl hlavou. „Bratra, ale ten na pochodu zahynul.“

„Nějaké jiné druhy? Někoho jiného z Melfi?“

„Tři rytíře, kteří s ním obývali jeho stan.“

„Tak jim řekni, že máme jeho mrtvolu v bezpečné úschově. Snad přijdou, aby si ji od nás vyzvedli na pohřeb.“

Najdeme-li ovšem v této zemi místo na další hrob.

Po hubené večeři jsem se vydal bludištěm stanové plachtoviny a provazů k volnému prostranství uprostřed našeho tábora, kde stál v důstojném osamění jediný stan. Jeho velikost i skvostná látka sice svědčily o vznešeném obyvateli, ale tady spočívala jeho pravá zvláštnost v tom, jak stál sám a kolik prostoru zaujímal. U pochodní osvětlujících dveře stáli dva strážci, zavalití Pečeněhové z Thrákie. Když jsem vcházel dovnitř, ani mě nezastavili.

Ještě větší přepych byl patrný uvnitř stanu. Ze stropu visely zlatorudé hedvábné závěsy, protkané výjevy s orly a světci, aby vznikly diskrétní přepážky. Před blátem pod podlahou chránily tlusté koberce a zdrojem stálého osvětlení byly olejové lampy na stříbrných podnožkách. Uprostřed místnosti stála široká židle ze zlaceného ebenu. Za ní hořela na podstavci trojice svícňů před triptychem ikon svatého Merkuria, Jiřího a Demetria. Všichni byli na koni a třímali kopí. Sáhl jsem na stříbrný

křížek, který jsem nosil na řetízku kolem krku, a věnoval tichou modlitbu svému jmenovci.

Ticho protrhl šustot rozhrnovaného hedvábí.

„Zpozdil ses, Demetrie Askiate,“ pravil nedůtklivý hlas.

Sklonil jsem hlavu. „Na mostě byla šarvátka.“

Do místnosti vešel velitel byzantského vojska Tatikios, jenž se posadil na ebenovou židli. Ačkoli mu nikdo nemohl upřít znalosti asijských krajů, zapochyboval jsem, zda si císař skutečně měl vybrat právě velitele, o němž se dalo s jistotou předpokládat, že bude dráždit francké spojence, jimž přišel na pomoc. Na rozdíl od národa, který bažil po smrti každého cizince se snědou pletí, Tatikios byl turkopol, míšenec, jemuž se turecká krev jasně zračila na hladounkých, olivově zbarvených tvářích a v temných očích. Zatímco Frankové pokládali střemhlavý útok za jedinou důstojnou podobu války, Tatikios byl rafinovaný taktik, který pokládal každou bitvu za výraz zhudlařené strategie. Ještě horší bylo to, že muži zbožňující hrubou mužskou sílu v Tatikiovi rozpoznali eunucha. Ostatně znetvořený byl i jinde, protože v boji přišel o nos, a proto teď nosil výraznou zlatou protézu, jež mu dodávala vzezření jakéhosi hrdého dravého ptáka. Barbaři si o něm mysleli, že je nějaká zrůda, zženštilý šašek, a jako k takovému k němu přistupovali. Jako jeho oficiální podržžený jsem mu projevoval větší úctu.

„Vezmi si pero,“ přikázal mi. „Musím napsat císaři.“

Potlačil jsem námitku, že by bylo snazší počkat až na ranní světlo, ovšem Tatikios, tak jako mnozí jiní mocní tohoto světa, myslel jenom na vlastní pohodlí. Stejně tak jsem spolkl námitku, že přece nejsem žádný písař – to, že teď ke mně takto přistupoval, totiž sloužilo zájmům nás obou. Posadil jsem se na stoličku, tak nízkou, že jsem se musel nahrbit. Vytáhl jsem zpod ní slonovinovou psací destičku. Rákosové pero se mi téměř ztrácelo v mozolnatých prstech a já se bál, že sotva se jím dotknu papíru, zlomím ho.

„Jeho nejjasnějšímu svatému Veličenstvu, basileovi a autokratorovi, císaři Římanů Alexiovi Komnenovi posílá pozdravy jeho sluha Tatikios.“

Eunuch se zamračil, když uviděl, jak mé pero nedokáže držet krok s jeho jazykem.

„Poměry u Antiochie se každým dnem zhoršují a jsou bezmála nesnesitelné. Za poslední měsíc, od chvíle, kdy Frankové porazili v bitvě emíra Damašku, jejich zpupnost a drzost překročila všechny meze. Tvoje vznešené vojsko a jeho vůdce jsou zesměšňováni těmito barbary, kteří otevřeně hovoří o tom, že zapřou přísahu věrnosti, kterou Ti složili, a že země, které Ti náleží, uchvátí pro sebe. Teď když minula zima prosím Tvé svaté Veličenstvo, aby si pospíšilo s pomocí, aby se samo ujalo velení této výpravy, která je podle práva Tvůj vlastní podnik, a aby donutilo barbary k poslušnosti Tvým rozkazům.“

Vzduch ve stanu, vytápěném olejovými lampami a košem se žhavým uhlím, byl kolem mne teplý. Jak Taticios pokračoval v diktátu, svaly mezi uchem a rukou mi zřejmě povolily, takže jsem jeho slova zapisoval automaticky. Myšlenky se mi uvolnily a mohly se zatoulat nazpět o jedenáct měsíců a bezpočet mil, až do jara ve velkém městském paláci.

„Císař nepůjde.“

Stál jsem na jednom z menších nádvoří, jehož pilíře ovíjel zelený břechtan. Mělké jezírko uprostřed odráželo oblaka nestálé oblohy, zatímco bronzový Herkules v tichosti hleděl dolů. Můj společník za mnou právě přišel z vnitřní síně. Pořád měl na sobě slavnostní košili se zlatou přezkou ve tvaru lví hlavy a roucho pošité spoustou šperků. Na jeho postavě mladíka sice mohl tento oděv působit poněkud nepatřičně, ale díky sebejisté póze a neochvějně jistotě v očích ho nosil zcela samozřejmě. Jmenoval se Michael a po paláci se šuškal, že jen málokdo tak jako on ví, jak císař uvažuje.

„Císař nedoprovodí barbarskou armádu do Asie,“ upřesnil. „Tak rozhodla rada. Pošle zlato, potraviny a muže, ale svou osobu nikoli.“

Pomaloučku jsem přikývl. Nečekal jsem, že budu toho odpoledne povolán do paláce, a už vůbec ne, že se dozvím, jak dopadla císařova porada. Nemyslel jsem totiž, že by se mě to týkalo.

„Říše by z toho neměla prospěch. Bylo by neopatrné, kdyby opustil své hlavní město, když si jeho povinnosti žádají takovou pozornost. Zejména po tragické ztrátě jeho komorníka.“

Všiml jsem si Michaelova opatrného úsměvu a uvědomil jsem si, jaká

hlubší pravda věží za jeho slovy. Oba jsme věděli, proč císař nemůže odejít z královny měst – nemělo to nic společného s výběrem daní ani s nutností vykonávat státní správu. Kdyby se vzdálil od trůnu, v němž spočívala jeho moc, leckdo by mohl vzápětí vyrukovat s vlastním nárokem na něj. Nebyl by prvním císařem, který by při návratu do města zjistil, že mu byl do něho odepřen přístup.

„Moudrý císař drží kormidlo spravedlnosti proti vlnám nespravedlnosti a bezpráví,“ zacitoval jsem.

Michael se zasmál. „Moudrý císař drží pevně opěradla svého trůnu, aby z něj nebyl smeten.“

„A to dovolí sto tisícům Franků, aby táhli našimi kraji v Asii, a věří v jejich přísahu, že mu dobyté země navrátí?“ Viděl jsem Franky, jak mu to odpřisáhli ve velkém chrámu Hagia Sofia. Jen málokdy jsem byl svědkem přísahy, kterou ti, kdo ji složili, tolik dychtili co nejdřív porušit.

„On Frankům dovolí, aby táhli tureckými kraji Asie,“ opravil mě Michael. „Pokud budou úspěšní a poctiví, vydělá na tom. Jestli úspěšní nebudou, nebude s tím mít nic společného a nestane se novým Romanem Diogenem, který se nechal vylákat do boje daleko od domova a padl pak do zajetí.“

„Ovšem nad ztrátou statisíce Franků a Normanů by bůhvíjak netruchlil,“ prohlásil jsem.

„Když ze svých nepřátel učiníš spojence, každá bitva je vítězstvím.“

Sebral jsem ze země oblázek a hodil ho do jezírka. Odráženou oblohu zčeřily vlnky. „A co když budou Frankové úspěšní i nepoctiví?“

Michael se usmál a pohodlně se uvelebil na mramorovém zábradlí vroubícím jezírko. „Císař má při svém rozhodování mnoho očí a je vždycky bdělý. Jako symbol své důvěry ve Franky jim pošle císař na pomoc vlastní vojsko. Bude to menší sbor, ale dost velký, aby se ozval, kdyby Frankové nedbali svých přísah. Rada jmenovala velitelem Tatikia.“

Povzdechl jsem si – svitlo mi, že to tedy není jenom povíadačka. „Pak císař nebude potřebovat, abych se vláčel přes Kappadokii a Anatólii na ochranu jeho zájmů. Dnes večer vykonám tucet děkovaných modliteb.“

„S modlitbami šetři, protože zanedlouho je budeš potřebovat mnohem víc.“ Z Michaelovy mladistvé tváře se vytratil humor. „Císař si

přeje, abys Tatikia doprovodil, abys mu sloužil jako písař a hlásil mu vše, co uvidíš. Ti barbaři jsou jako vzteklí psi a císař s nimi loví na vlastní nebezpečí. Pokud se obrátí proti němu, bude potřebovat okamžité varování.“

„A pokud se obrátí proti mně?“

Michael se zašklebil. „Dokud budou hladoví, budou poslouchat ruku, která je krmí. Ale až zaznamenají úspěch a budou s to sami ukojit hlad, pak buď, Demetrie, ve střehu.“

„Obávám se, pane, že za daných okolností zůstává úspěch ještě nemožnější než dřív. Pokud teď nemůžeš přijet za námi, pak Tě prosím o svolení k okamžitému návratu do královny měst. Nebudu moci ničeho dosáhnout, dokud se tihle barbaři budou svářit a mařit...“

Ve stanu bylo kromě skřípotu mého pera a Tatikiova drmolení ticho, ale teď se Tatikios odmlčel, protože se ode dveří ozvaly naléhavé hlasy. Uslyšel jsem Pečeněha stojícího venku, jak vykřikuje výzvu, a hlasitou odpověď, jež ovšem přišla příliš rychle a vyslovil ji kdosi cizí, takže jí nebylo rozumět. V mžiku se odhrnula plachta na dveřích a se závanem studeného vzduchu vykoukla strážcova tvář.

„Odpusť, veliteli,“ pravil stroze.

Tatikiův zlatý nos sebou popuzeně škubl. „Co se děje?“

„Pan Bohemund žádá o schůzku s tebou.“

Od chvíle, kdy jsme opustili Konstantinopol, jsem spatřil pana Bohemunda mnohokrát – jak promlouvá na poradách, vede výpravy za kořistí a šikuje do linie své muže –, ale pokaždé to bylo, jako bych na něm uviděl něco nového. Zčásti to byl důsledek jeho tělesné konstituce, protože o hlavu převyšoval většinu ostatních mužů, dokonce i Sigurda. Ramena měl nesmírně široká a jeho ruce připomínaly válečný stroj na vrhání kamenů. Vlasy měl ostříhané velice nakrátko, a třebaže jako všichni Frankové hodil za hlavu zvyk holit se, vousy si přistříhl těsně ke tvářím. Naproti tomu se zdálo, že jednotlivé části jeho těla k sobě příliš neladí, protože jeho pleť byla střídavě červená a bílá, vlasy hnědé, ale vous červenohnědý. Jenom bleděmodré oči se při neústupném pohledu nijak neměnily.

Ale oči lidí nepřitahovalo jenom Bohemundovo vzezření. Ať již to bylo jeho silou nebo nějakým ďábelským darem, byl nadán energií, které si nemohl nikdo nevšimnout. I v místnosti plné lidí se nejhlasitější hovor soustřeďoval kolem něho a ve válce se vedl nejzručivější boj pod jeho korouhví. I když se od hlavy až k patě oblékal jako střídavý vznešený pán – přes prostý pancíř si oblékal vínově rudou tuniku –, přímo z něho vyzařovala jakási nedbalá, nestrojená elegance, která přitahovala náklonnost mužů i žen. Nepatřily mu žádné země ani tituly, a přesto nasbíral vojsko, které tvořilo jádro tohoto válečného tažení. Po každé bitvě se jako o prvním hovořilo o něm, stále hlasitějším tónem.

Ovšem Tatikios patřil k oné hrtce, jež byla vůči jeho kouzlu naprosto odolná. „Nečekal jsem tě, pane Bohemunde. Snad se Turci ve městě nevzdali?“

Bohemund se ležérně zasmál. Možná to bylo tím, že kroužky jeho pancíře odrážely světlo, ale tam, kde stál, vypadal stan jasnější. „Ale oni se vzdají, veliteli. Jen co budou mít u svých bran naše věže, město bude hladovět.“

„To ještě žádné vojsko nezdolalo městské hradby zvenčí?“

„Ještě žádné vojsko dosud nebojovalo tak, že ho řídila ruka Boží.“

„Moudře učiníš, pokud nabídneš Hospodinovi pokoru, která mu náleží.“ Eunuchovi přebíhal po nosu odlesk lampy, takže bylo téměř nemožné brát jeho slova vážně. „Dosud na nás On seslal jenom hlad a morové rány.“

Bohemund pokrčil rameny. „Já bych si nepočínal jinak. Jaké slávy bychom dosáhli, kdybychom táhli s plnými břichy proti armádám ženských? Jakou slávu bychom získali po řeckém způsobu?“

„Slávu uchovaného, nikoli promrhaného života.“

„Slávu ztracené říše? Až budou mít Řekové dost sil, aby si sami vzali na zpět své ztracené země, až se jejich král odváží vést své vojsko beze strachu, že padne do zajetí, pak budeš moci přede mnou velebit řecký způsob.“

Kázeň nabytá celoživotním pobytem v paláci se postarala o to, aby Tatikiova hladká tvář zůstala nehybná. Naopak se mi zdálo, že jsem na jeho rtech zahlédl úsměv. „Jak říkáš, my Byzantinci jsme slabý národ, stěží schopný poradit si s armádou dětí. Tvůj otec ti bezpochyby říkal totéž před dvaceti lety, než mezi vlastními lejny vypustil duši v Kefalonii. Předtím jsme totiž zničili jeho loďstvo a zahnali jeho vojsko do moře.“

Bohemund úplně ztuhl, což bylo v ostrém rozporu s jeho obvyklou nepokojnou činorodostí. Rysy jeho pleti se jakoby zvýraznily, jako když se na ohni zahřeje slitina, a prsty se zaryly do jílce meče. „Jsou určité věci, na které bys měl raději zapomenout, eunuchu. Jsi totiž daleko od domova a obklopen válečníky, kteří jsou desetkrát silnější než ty. Můj otec měl cenu celé legie tvých Řeků, a kdybyste se mu postavili na bojišti, místo abyste mu zlatem a lžemi odlákali spojence, přešel by Jadran po vašich mrtvolách.“

„Přirozeně,“ odvětil Tatikios. „Ale dějiny by neměly stát mezi spojenci.“ Zatleskal a zpoza jednoho záhybu stanu se vynořil otrok. „Vino pro pana Bohemunda?“

„Ne.“

„Jak si přeješ. Co tě tedy dnes večer přivádí bez pozvání do mého stanu? Co ode mě chceš?“

Do Bohemundova těla se vracela energie. Zúženými očima upřel dolů na Tatikia ostrý pohled. „Jsi příliš domýšlivý. Nepřišel jsem se bavit s tebou, eunuchu, ale s tvým sluhou.“

Zjevně zmatený Tatikios se podíval na otroka, který pořád čekal v rohu. Vypadalo to, že se chystá něco prohodit, ale Bohemundovo tiché zasmání ho zarazilo.

„Ne s tvým otrokem, ale s tvým písařem. Demetriem Askiatem. Sám.“

Venkovní vzduch byl studený, po teplu stanu ostrý, ale snaha udržet krok s Bohemundem mi zahřála údy. Zdálo se, že vůbec nevnímá nějaké nepohodlí či nebezpečí: jen málokteří Frankové by se do našeho tábora odvážili bez oddílu stráží za zády, protože nás považovali leda za zbabělé zrádce. Nicméně on šel sám a z krátkých rukávů tuniky mu čouhaly holé ruce. Dech mi vycházel v obláčkích, když jsme kráčeli mezi řadami stanů, směřujících postupně vzhůru po svahu až k severnímu výběžku hory, a někde po levici jsem zaslechl posmutnělé tóny lyry, na niž kdosi v noci drnkal.

Stanů pozvolna ubývalo a měkká půda tvrdla. Prošli jsme hlídkami a vyšplhali až na kamenitý skalní výchoz na svahu kopce. Při pohledu dolů jsem uviděl táborové ohně naší armády, roztažené do obrovského oblouku, a světlo pochodní, jež se odráželo na strážních věžích. Měsíc se vyklubal trhlinou v oblacích a ozářil město posazené do prohlubně mezi horou a plameny. Posadil jsem se na studenou skálu vedle Bohemunda a oba jsme chvíli tiše sledovali tento výjev.

„Na tomto místě bys téměř zapomněl na utrpení mezi ohni,“ pravil nakonec Bohemund.

„To ano, pane.“

Podíval se na mě. „Budu k tobě upřímný, Demetrie. Vojsko je na pokraji zhroutilí. Snad má tvůj velitel pravdu – možná jsme v těchto končinách napínali Boží trpělivost už příliš dlouho.“

„Cesty Páně jsou nevyzpytatelné, pane.“